צלף רותמי Capparis decidua – צמח אדום הפורח בנגב הדרומי (מרץ 2016)

כתבה: ערגה אלוני

צלף רותמי *Capparis decidua* משתייך למשפחת הצלפיים Capparaceae , והוא אחד משישה מיני צלף הגדלים בארץ: **צלף סחוסי, צלף סיצילי, צלף רמון, צלף מצרי, וצלף קוצני**. מין זה שונה מהאחרים במבנה הצמח ובצבע האדום של פרחיו. השיח יכול להגיע לממדים של עץ קטן עם גזע מרכזי. ענפיו ירוקים וקירחים, קוצניים, לרוב ללא עלים מטמיעים. שם המין ניתן לו על שם קבוצת צמחים אליה משתייך **רותם המדבר,** אשר להם ענפים רותמיים ירוקים, מטמיעים, לרוב ללא עלים. בצלף, הגבעול המטמיע הוא עגול, חלק, וחסר חריצי אורך.

צלף רותמי. צילמה: ערגה אלוני ©
מימין – מראה כללי בעת הפריחה. משמאל – ענף נושא פרחים.
להגדלה – לחצו על התמונות

כמו במיני הצלף האחרים, גם ב**צלף רותמי** מצויים על הגבעול קוצים צהובים קטנים ישרים או מאונקלים וגם קצות ענפים קצרים מסתיימים בקוץ. בסמוך להם, בעיקר על ענפים צעירים, מתפתחים עלים פשוטים, שראשם מחודד. העלים הצמודים לפקעי הפריחה נושרים לאחר תקופה קצרה.

צלף רותמי. צילמה: ערגה אלוני ©
מימין – פקעי פרחים בחיק עלים. משמאל – ענף עם קוץ בקצהו.
להגדלה – לחצו על התמונות

שיח **צלף רותמי** בפריחה הוא מרהיב בצבע ובצורה. הפרחים מסודרים בקבוצות של כמה פרחים אדומים בעלי אבקנים בולטים. כל פרח קוטרו כ- 1.5 ס"מ ולו 4 אונות גביע כתומות בלתי שוות בגודלן ו-4 עלי כותרת אדומים, שעירים בשוליהם. עלה הגביע העליון רחב דמוי קסדה החופה על חלק מעלי הכותרת. עלי הגביע הצדדיים צרים ומוארכים וחופים על שאר האברים. עלי הכותרת גם הם לא שווים בצורתם. שתי אונות הכותרת המרכזיות מעט רחבות, ובבסיסן מצוי צופן. אונות הכותרת האחרות צרות מהן. האבקנים 8-12, מצויים במרכז הפרח מופשלים מטה ולהם זירים אדומים ארוכים שצורתם קשתית והם בעלי מאבק צהוב. בין האבקנים בולטת השחלה. השחלה נישאת על עוקץ ארוך הקרוי גינופור (=נושא העלי). עם הבשלת הפרי מתארך הגינופור ומהשחלה מתפתח פרי.

צלף רותמי. צילמה: ערגה אלוני ©
מימין – פרחים פתוחים. משמאל – דבורת-עץ מבקרת בפרחים.
להגדלה – לחצו על התמונות

האבקת הצמח נעשית ע"י דבורים. בעת הפריחה מבקרות את הצמח דבורים רבות. המולת המעוף ומהירות הביקור מפרח אחד לשני מקשה על מיקוד הצילום אך היא מרתקת בכמות הרבה של דבורים מבקרות, בעיקר דבורת עץ צהובה.
הפרי המתפתח כדורי, עסיסי, קוטרו עד 1 ס"מ. עם הבשלתו משתנה צבעו לצהוב וקליפתו נגללת לאחור. צלף רותמי פורח בחודשים מרס-אפריל, אך על הצמח נמצאת פריחה דלילה במשך רוב ימות השנה.

הצמח הוא מין אדום שנחשב כנכחד בבר ואולם בשנת 2013 בסיור שגרתי שערכו בני שלמון ורועי טלבי בנחל קצב, שהוא אחד מערוצי נחל חיון, נמצאו כ- 30 שיחים גדולים של צלף רותמי, חלקם בגובה 4 מטרים ויותר. הידיעה שימחה את חובבי הצמחים מאחר והצלף הרותמי הוא נדיר ביותר וגדל בעין גדי, אך שם העצים שתולים ומקור זרעיהם הוא מצוער שבירדן. קודם לכן הצמח נראה לאחרונה בטבע בשנת 1956 ע"י יעקב לורך בנחל חיון.
איג אסף דוגמת ענף בעין גדי (1923/6) וטוביה קושניר ראה אותו בעין ענבה בנחל צאלים (1943). **צלף רותמי** הוכרז בישראל כצמח מוגן.
צלף רותמי הוא מין טרופי-יובשני (סודנו-דקני) הגדל בנחלים ובמעיינות של המדבריות החמים. הוא נפוץ מצפון מערב אפריקה באזור הסאהל עד סומליה וקרן אפריקה, צפונה לאורך חופי ים סוף, סודן, מצריים, מזרח סיני, וחוף ים המלח בירדן (קלירוהי). באסיה הוא נפוץ בדרום ערב, דרום אירן, אפגניסטן עד מדבר טאר בהודו.

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2016 צלף רותמי Capparis decidua – צמח אדום הפורח בנגב הדרומי (מרץ 2016), "פורחים עכשיו", כתב-עת "כלנית" מספר 3.
/https://www.kalanit.org.il/capparis-decidua